

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

(Διήγημα τής 25 Μαρτίου)

Χαίρε, ω χαίρ' ελευθεριά!...

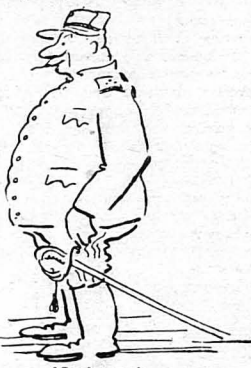
"Όλοι οι κέν τέλει" του χωριού πήγαιναν στην εκκλησία να χαϊρευτούν την 'Ελευθερία και να ευχαριστήσουν τον "Υψιστο γι' αυτήν. Ήσαν εκεί ο κήρ βουλευτής του τόπου, που κοιφείλασε όσο μπορούσε την μεγάλη αυτή θεά, ο δήμαρχος, που ήταν οργανωμένος και είχε κάνει ταφιλία του τον Δήμο, ο δικολάβος, που δεξί χέρι του βουλευτού, ο εισηγητής και ο γραμματικός του, που στεγαγγαλιζαν σε κάθε τους απόφαση τη δικαιοσύνη για το κόμμα, ο δάσκαλος του πολιτικού και όχι της 'Ελλάδος, ο εισπράχτορας, που έπαινε μόνο τους αντίθετους, και οι λοιποί ιστάλληλοι, που ήταν έρωμα της συναλλαγής και όχι υπάλληλοι της πολιτείας και κοντά σε τούτους και έμεις, τα παιδιά των σχολείων, με καινούρια ρούχα και παπούτσια και τα κορίτσια με φρόγγους στα μαλλιά και καλοπλεγμένες τις κοτσίδες, και κοσμητής, κοσμητής του χωριού...

Ο διοικητής του απόσπασματος...

ροϊμένο Βασίλη, που μας περιμένει...

Κι' αποτελείωσε τη διήγησή του, λέγοντας: "Έκείνοι κάνουν την αρχή κι' έμεις να φτιάσουμε το τέλος!..." Μέσα στο μυαλό μου, το άμυγρο, το άδιωκόφωτο άκομο, το παιδάκι και το κλειμένο σαν μπουμπούκι, όλα αυτά τα ονόματα, η πράσινη ή μαύρη και η έντονη, έφταναν πολύ συγκεχυμένα. Τα άλλα τα παιδιά δεν ξέρανε περισσότερα από μένα... Ίσως να μην ξέρανε και απόλυτος τίποτα. Κι' όμως, όλα έμιασε ώχρωο και ταραγμένο...

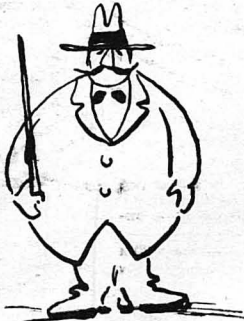

Ο αστυνόμος...

Μπήραμε στην εκκλησία και σταθήκαμε άκίνητοι, δίπλα από το χωριό τους προύχοντας και δίπλα από τους κέν τέλει.

Σοβαροί όλοι άντρες, περήφανοι και μεγαλοπρεπείς, σαν να υπερέχαν όλοι τους στη δόξα της ημέρας.

Ο βουλευτής του τόπου, είπαμε, ο καταρροφυγησάς την 'Ελευθερία, ο δήμαρχος, ο οργανωμένος εν όνοματι αυτής, ο γιατρός, ο δάσκαλος, ο δικολάβος, ο άστυνόμος, που έτρωγες των χωρικών τις κόπτες, οι υπάλληλοι και όλοι όσοι κάθε μέρα κατέφεραν θανάμια κατά της 'Ελευθερίας πλιήματα. Παρώντες, κορδομένοι, και του λόχου οι αξιωματικοί, που σιζούσανε δίμερες στο καρενέιο, με τα χρισά τα φιάσκουλα στο λαμίο, τις χρυσομέννες έτοιμίδες, τα γυαλιστερά κομπιά και τις χρυσοές τις φρόντες στα σταθιά τους! Έκει και ο διοικητής του απόσπασματος, στυμμένος, κορδομένος, σιδηρωμένος και άκίνητος, που γινηγόσε τη ζωοκλαση και έτρωγες περισσότερο κατόπια στο χωριό, από όσα δεν έφάγαμε, από τότε που έγινε 'Ελευθερία, όλοι οι ζωοκλάτες της περιφέρειάς. Έκει, στη γραμμή, όλο μουστάκι και κομπιά, οι χωροφύλακες — κάθε κομπιά και στέμμα — που ήταν μόνο για τους αντίθετους!

Ο βουλευτής...

Τι συγκατάβασις όλων αυτών να έλθουμε και τι μεγάλη τιμή για την 'Ελευθερία!...

"Όλοι μεγάλοι και όλοι σοβαροί. Και το μικρό μου το μυαλό, το παιδικό, το άδουλο και το παρθένο, φαναζότανε όλες εκείνες τις κοιλίες και τους λαχειούς λαμούς, με τα υπογονία τα χρειασιμένα και τα πλαδαρά τα έργα των μεγάλων των προγόνων μας! Που θα αποτελείωναν ό,τι εκείνοι άρχισαν.

Και τους κίτταξα με θαυμασμό. Και μια συγχάνηρις ακατανίκητη μ' έπαινε και μουφρενε κόμπους τα δάκρυα στα μάτια και δεν έξερω πως, σαν κάτι τι με έσπαρχνε και μου έρόλταν να χυθώ άπάνω τους και να τους φιλήσω τα χέρια.

—Άντοι θα συνεχίσουν ό,τι εκείνοι δεν έπρόφθαναν να κάνουν!...

Χαίρε, ω χαίρ' ελευθεριά!...

Λάμψεις και ψαλιμοδιές, λιβάτια και μεγάλειο!...

"Ένας ανέθηκε στον αιώνα κι' έβγαλε ένα λόγο, μακρό κι' άτελείωτο! Ήταν ένας πρώην δικολάβος, που τον λέγανε Γιάννη Ντελή και ήταν αργόμισθος, καθώς έλεγε η γειτονιά, και ένας χαραμοφάος του Δημοσίου. Τον μακάριζε όμως όλο το χωριό, γιατί πληρώνονταν χωρίς δόλο, να δουλεύει. Έγώ το εαργόμισθος τότε το νόμιζα πως ήταν επάγγελμα, που δεν μπορούσα να το καταλάβω. Και επειδή τα χέρια του ήταν

Ο δήμαρχος...

Πόλι όνειρετή και έναν Μαριμα-

ούρανος. "Όλοι πήγαιναν χαρούμενοι και λίγο περησάνοι, σαν νακάναν κι' αυτοί ένα καθήκον, μια θυσία, ύποβαλλόμενοι σ' αυτό τον ζώτο, απέναντι των τύσων, που όφειλαν στους προγόνους τους.

Χαρούμενοι, περήφανοι κι' ευχαριστημένοι, βάδιζαν στην εκκλησία, για την τελετή της θεάς 'Ελευθερίας!

Χιονάτες άστριζαν η φροντανέλλες και έλιμπαν στο άψοφο και το όλοχριστο του ήλιου φως ή λόγγες και τα κομπιά των στρατιωτών, που ήταν παρατεταγμένοι (λόχος συγκενμένος από 22 άνδρες), και τα σταθιά και τα γαλόνα των άρεμιανίων άξιοματικών, της 'εγνατιάς και τα μισράς φροφάς, που έμινε στην πόλιχη.

Άνοιξάτιχη ημέρα, γεμάτη φως και μωροδιές, λουλούδια, κελιάματα πουλιών και άνοιξάτιχες βουές έντόμων, σαν να είχε φορέσει κι' αυτή την μεγάλη της στολή, για της ημέρας το έπασημον.

Χαίρε, ω χαίρ' ελευθεριά!...

Μας είχαν βάλει ότα το παιδί και τα κορίτσια στη γραμμή και μας πήγαιναν στην εκκλησία. Ο δάσκαλος, από γχές άκομο, μας είχε πη πως:

—Σήμερα θα ερωτάσουμε την Παλιγγενεσία της 'Ελλάδος!

Δεν καταλάβαινε τί ήθελε να πη ο δάσκαλος μ' αυτή τη λέξη «Παλιγγενεσία της 'Ελλάδος», και όμως ένα ρίγος αισθανήκαμε να τρέχη σ' όλο μας το σώμα—ριγόισαγε τότε οι μαθητάι—και μια άρχότης κίποιας βαθείας και άγνωστης συγχάνηριως φώτιζε τα πρόσωπά μας—και συνεκινούντο, και όληρούντο και κοκκίνιζαν τότε τα παιδιά!...

"Ο πατέρας μου — ίσως γιατί ήταν άξιοματικός — άποθραδής στο σπίτι μου είχε πη για τον Μπάτσορα, τον Διάχο, τον Καραϊσάκη, τον Καραγιάννη, τον Άνδρονίσο. Μου μίλησε για κάποια Πόλι όνειρετή και έναν Μαριμα-

Ο δικολάβος...

πάντα άπλιντα και λερωμένα, δεν ξέρω πως, νόμιμα πως ήταν βαφειάζ. Και είτε, και είτε ο Ντελής στο λόγο του.

Άκουσα πάλι τις λέξεις Μπότσαρης και Διάκος, Άνδρούτσος, Μιαούλης, Κωνσταντινούπολις, μαριωμένος βασιλιάς και τόσες άλλες. Και όταν άποτειλίσε και κατέβηκε, όλοι έτρεξαν και τον συγχορϊκαν :

—Πατριωτικώτατος ! Έγνε, έγνε ! Ποιόν μάλιστα πατριωτικόν ! ...
—Σωστός ήμνος για τούς ήρωας ! ...
—Μαρόδο σου, βρέ Γιάννη ! Έξοχος ! ...
Και όλοι του πιάνανε και του αφίγγανε τó χέρι, άν και δεν ήταν καβαρό.

Και έπειτα κάτι είπαν και πάλιν οι πατιόδες και στο τέλος φρονάξανε όλοι μαζί :

—Ζήτω ή ελευθερία ! Ζήτω ή Ελλάδα ! ...
Και άρχισαν να φεύγουμε.
Ο κοσμάκης πίσω είχε συγχανηθή.
—Θεός να τούς συγχωρέσει, τούς άγονιστάς τού 21 ! Άν δεν ήσανε αϊτά, κλάδα θα ήμασταν άμαμα σήμερα ! ...
Έμεις οι μαθητάι μπήκαμε και πάλι στη σειρά και φύγαμε με βήμα στρατιωτικό.

—Έν-δυό, έν-δυό, έν-δυό ! ...
Ο δήμαρχος, ό βουλευτής, οι έν τέλει και τού χωριού οι προϋχόντες έδэхοντο συγχορηγία και έπειτα τραβήσανε κατά τó Δημαρχείο.
Χαίρε, ώ χαίρ' έ- (λευθερία ! ...

Άπό τότε, άμα τούς έβλεπα αυτούς τούς ανθρώπους, στεχώμιον και τούς κούταξα με θαυμασμό. Τούς φανταζόμουν, για πολύν καιρό άκόμα, μεγάλους αντιπροσώπους τής ελευθερίας, συντέλεστάς, ύποστηρικτάς και φύλακας άκομήτους αυτής, άκομήτους, άμειλικτους και κληρονόμους ίκανούς τής μεγάλης ιδέας των πατέρων μας. Και μέσα στο άνοηρο μυαλό μου έλοι αυτοί, άκόμα και ό Γιάννης ό Ντελής, με τ' άπλιντα τά χέρια και τó σβέχο και τ' άνά, γιγαντώθηκαν, έξιδανκευθήσαν και θεοποιηθήκανε μπροστά μου...
—Ένα μόνο δεν μπορούσα, λίγο ύστερα, να ένοιώσω και ρωτίσω πάντοτε, σάν άνοηγα να λέγε :

—Οι δήμαρχοι κλέβουν, οι βουλευτάδες κλέβουν, οι έπάλληλοι όλοι κλέβουν, οι πλούσιοι εξαταλλεύονται, οι δυνατοί καταδυναστεύουν τον λαό και οι πολιτικοί πνίγουν τά δικαια του κόσμου ! ...
Ρωτούσα τόν πατέρα μου :

—Ποιόν κλέβουν ;
—Τό Κουβέρονο.
—Τί είνε τό Κουβέρονο ;
—Κί είνε τό Κουβέρονο ; ... Νά, έμεις οι Έλληνες, Όλη ή Ελλάδα !
—Και τά δικαία που πνίξανε, τί είνε ;
—Η ελευθερία !

Αυτό τότε δεν κατώρθωσα και να τó καλονοώσω. Τί πίκρα και τί άπογοητεία, άργότερα, που τó κατάλαβα ! ...

Πέρασαν χρόνια και καιροί.
Όλα αλλάξαν στον τόπο ! ...
Οι μεγάλοι εκείνοι άνθρωποι τής εκκλησιας σβήσανε, με όλες τις σπολές και τις λαμπρότητες, και χάρησαν για πάντα μέσ' στους τάφος. Τά μικρά παιδάκια του σχολείου γίνηκαν άνδρες πενά ! ... Άλλά και τώρα βαδίζουν στη γραμμή, όπως βαδίζανε και τότε.

—Ένα-δυό, έν-δυό, έν-δυό, έν-δυό ! ...
Τώρα δεν φορούμε πενά ποδιάς μαθητού, άλλά και στρατιωτικού, και δεν έχουμε δασκάλους στο πλευρό, για να μάς οδηγούν, άλλά άνθυσιολογούς και λοχαγούς και άντινουνταγματάρχας ! ...

Και τόχα χτυπώνε ήχητικά, δοξαστικά και κρητιρία ή καμπάνες πάνω άπ' τις έκκλησίες, και τόχα λάμπει ό ήλιος στον ουρανό, και τόχα όια άνάγνησι ν' άνήθουν και πετιώνται χαρούα, σάν άνάστασις Κυρίου ! ...

Μά τόχα είνε μεγάλη κ' άτελείωτη τών κωδώνων ή βοή ! ... Χτυπούν καμπάνες άπό εκκλησίες, που δεν ξαναχτυπήσανε τέτοια μέρα ! ...

Και ένας κόσμος άγνωστος, που λογίζονε χαμέ-

νος, κινείται, λαμπρός και φωτεινός, από χαρά, προς τούς ναούς, για να εύχαριστήση τόν Θεό του ! ...

Και χτυπάνε ή καμπάνες άπ' τής Χειμάρρας τις άπότομες ίστές και άπαντών τής Προμετής, κ' άχολογούν του μελανού Άγχιρομάστρου, και δοθούν βαφειές και ήρωές στα Γιάννα, και μπουκιούνται άπό ήγους όλη ή Μακεδονία, Φλώρινα, Βέροια, Γιαννιτσά, Κοζάνη, Έλαιοσσα, Σέρρα, Γρεβενά, Δράμα και Ξάνθη και Καβάλλα, και πλαταμιστό, σάν φουρτούνα ήγουν, έρχεται τής Θεσσαλονίκης τó χαροπό καιμιασούτρημα, σάν ν' άπαντήη στον ήηρό βρόντο των κωδώνων, που έρχονται άπ' τή Θράκη, τήν Άδριανούπολη, τις Σαράντα Έκκλησιές, τή Ραιδεστό και τήν Καλλιόλη, για να χυθή από εκεί κατά τήν Μικρά Άσία και τήν Προδσσα, και από εκεί στην Πάνομο, στη Μαγνησία, τó Άϊδίν, τó Ουσάκ, τó Άδραμύτι, τó Βουρλά, στα νησιά, τή Χίο, Σάμιο, Μυτιλήνη, σάν να θέλη να στεφανώσει τήν ελευθερία Σιώνη και να περάση πού πέρα, μίσημα χαρούς, έλλπδος και ελευθερίας, στα πολιτεπασιαμένα Δωδεκάνησα, τά βοσβία και πισοπία άκόμα, και να ένοθή με τού Καστελλορίζου τών εκκλησιών τούς άργηρούς κωδωνιστές, που άνεβαιώνουν ψηλά στο γηινό και ζώκινο βουνό του, σάν εύχαριστήριοις ειχή προς τόν Θεό, άπ' τή μικρή κ' άπότομη έξαινη άψη τής Ελλάδος...
Και είνε και πάλιν όλοι οι έν τέλει στην εκκλησία, όχι οι ίδιοι, οι παλιοί, οι άγαθοί, άλλά άλλοι, παραλήσοι.

Καμπάνες άπ' όλα τα μέρη τά Έλληνικά, που ό Άγγελος τής Νίκης τις χτυπούσε !

Μά ήταν κ' αυτό σάν ένα όνειρο, ήταν σάν ένα όνειρο, που έβουσε και πάει ! ...

Βουθαθήσαν ή καμπάνες και δεν θα ξαναχτυρηθούν πενά καμιά ελευθερία, δεν θα σημαίνουν πενά καμιά γιορτή, καμιά χαρά δεν θ' ανακρούσιν ! ...

Πέσαν συντόμιμα τά καιπαναριά και γίνηκαν ή εκκλησίες σταπλι !
Πορτές δεν θα ξαναλάμψουνε εκεί... Ταψήσαν όλα μέσα στα σημάδια...
Και μόνον οι έν τέλει ύπάρχουν άκόμα και κωροώνουν και λάμπουν και φουσκώνουνε...
Δέν τά χάλασαν όμως όλα.
Και σήμερα ή καμπάνες θα ξαναχτυπήσουν πάλι, ό κόσμος πάλι στολισμένος θα πάη στην εκκλησία, οι έν τέλει θα είνε και πάλιν καιμιαρωτά, σιδηρωμένοι, ποδάτα και σοβαροί, σάν παράγοντες μεγάλων γεγονότων, εκεί, στις θέσεις τους.

Ο βουλευτής, που έσχωρίζε τούς Έλληνας σε άνανθήτους και εδικούς, ό δήμαρχος, που είνε πάντα όργανο του, ή άστυνομία, που κατώργησε κάθε έννοια ελευθερίας, οι έπάλληλοι, που καταγούν ύπαλληλοι τών πολιτικών και όχι τής Πολιτείας ύπηρετεί, οι χωροφυλάκες και ό στρατός, ό ναύαρχος, ό έμποργός.
Τά παιδάκια και πάλιν θα περάσουν στους δρόμους, ίσως λίγο άθρα από σκηνήνση, και ό ίδιος ήμνος δ' άνωσθη, όπως και πάντοτε, και τόχα :

Χαίρε, ώ χαίρ' ελευθερία ! ...
Άλλά, που είνε ή ελευθερία ; ...

Ο βουλευτής, ό έμποργός, ό δήμαρχος, ό έρμποργός, ό άνωτερος δικαστικός, ό π. συνταγματάρχης με τó έπιτελείο του, ό έμποργός τών Στρατιωτικών, ό ναύαρχος, ό διαποικίτης, ό διοικητής.
Και τούς κινάξουμε όλους αυτούς όχι με θαυμασμό πενά, όπως τούς παληούς, άλλά με φόβο, με τρεμάρα, να μη χυλάσινε τó έργο μας ! ...

Κί όταν οι οήτορες τελειώνουν, τούς πιάνομα τά χέρια και τά αφίγγουμε, όχι για να τούς συγχαρούμε, άλλά για να τούς τά κρατήσουμε, να μη τó χυλάσινε - για τó Θεό, να μη τó χυλάσιν ! ...
Χαίρε, ώ χαίρ' ελευθερία ! ...